

FYRTÅRNET PÅ FRISTRANDEN. DEL 1

På "Dragør Frstrand", nærmere bestemt Strandstien 84, ligger der en noget særpræget villa. Hovedbygningen er en del af et fyrtårn, der blev opført i årene 1877-78.

Fyrtårnet blev taget i brug i 1878 sammen med et andet højere fyrtårn, der i dag ligger på Stationsvej 15 / Øresunds Allé 16. Fyrtårnene blev taget ud af drift i 1906. Fyrtårnet på Stationsvej blev ombygget og anvendt som vandtårn.

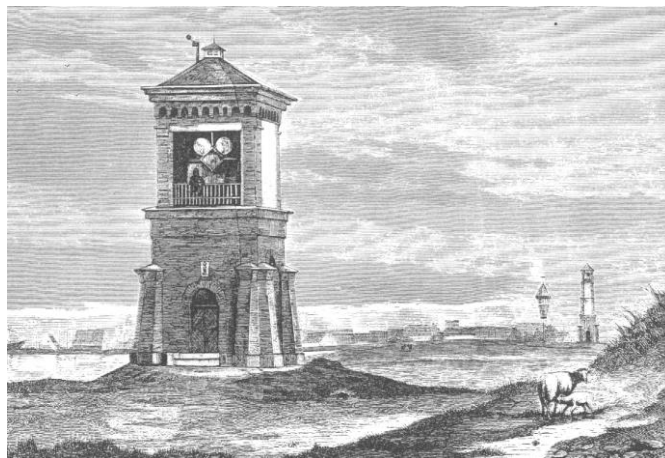
Illustreret Tidende

Den 4. august 1878 skrev Illustreret Tidende at der er blevet opført to fyrtårne ved Dragør for at imødekomme nutidens krav om en omhyggelig belysning af det snævre farvand mellem Amager og Saltholm.

Højden på det nordligste fyr angives til 30 fod og 1200 fod (ca. 380 m) sydligere ligger det 60 fod høje fyrtårn. Hvert tårn er forsynet med spejlsapparat, der viser fast lys.

Lodsmærker

Tidligere blev høje træer eller bygninger ved Dragør brugt som ledemærker for søens folk. Dragør Lund, Elisenborg og Højerrup nævnes som ledemærker. Nord for byen havde man opsat nogle "pilemærker". Dragørs pilemærkerne "pillerne" blev af søfolk populært kaldt Randers Handsker. Pilemærkerne blev dengang beskrevet som to meget høje, "dobbelkegledede" gitterkurve. På grund af deres facon blev de to mærker også kaldt "Manden" og "Konen". Pilemærkerne blev fornyet flere

Frederik Winther's tegning fra 1878. I baggrunden pilemærket "Manden" og det høje sydlige fyrtårn. Yderst til højre rester af "Dragør nordre Batteri". Motivet er anvendt på Dragør Apoteks recept kuverter.

gange senest i oktober 1867. I 1878 blev "Konen" erstattet af det høje sydlige fyrtårn.

I en håndbog for "Den danske Lods" udgivet af Det kongelige Søkaart-Archiv i 1893 nævnes en hel række sømærker for Sundet mellem København og fyrskib "Drogden". Bl.a. nævnes Hollænderbyens og Dragørs kirketårne, Dragør Pille (Manden),

de 2 fyrtårne, Kongelunden, Dragør Lund og fyret på søndre mole i Dragør havn.

Her opgives Dragør nordligste fyrtårn til at være et 38 fods højt tårn, med fast flamme i 30 fods højde. Tårnet var forsynet med hvide felter. Synsvidden var 10 km.

Batterierne langs kysten

Det nordligste fyrtårn lå meget tæt op ad "Dragør nordre Batteri". Dette batteri blev anlagt i 1807 under opsyn af oberstløjtnant von Krieger for at forsvare passagen gennem Drogden under Englandskrigene.

Batteriet var fra begyndelsen bestykket med 6 stk. kanoner. I 1809 blev batteriet forstærket med to morterer.

Vest for batteriet (midt på nuv. Øresunds Allé) var der et bræddehus, hvor ammunitionen blev opbevaret. Til vagten var der bygget et bræddehus med stråtag. Besætningen der skulle bemane batteriet var indkvarteret i Dragør.

Næsten alle spor af batteriet (matr.nr. 335 af Dragør by og sogn) blev fjernet da denne del af "Dragør Frstrand" blev udstykket i 1917-18. Batteriet lå på de nuværende 5 grunde: Øresunds Allé 71 - 77 og Ndr. Tangvej 13.

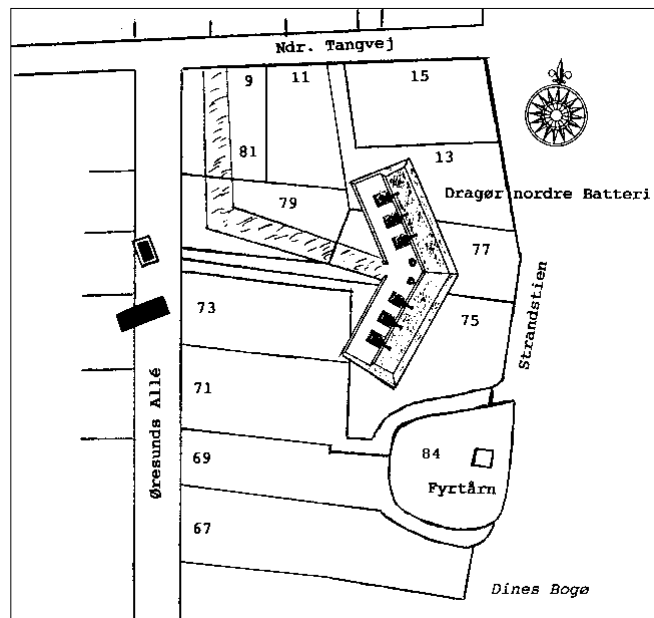
Indkørsel til batteriet foregik fra Ndr. Tangvej 9 og videre ad Øresunds Allé 79.

Fyrtårnet er opført på jordfyld fra batteriet. Yderst til højre på Frederik Winther's tegning fra 1878 ses rester af batteriet (nuv. Øresunds Allé 77 / Strandstien 88).

Kystbatterierne blev nedlagt allerede i februar 1814. I.flg. en parolebefaling skulle skyts og ammunition bortfjernes. Bygninger skulle nedrives eller sælges.

"Dragør søndre Batteri" på Batterivej ved badeanstalten er delvis bevaret.

Rester af "Drogden Batteri", der blev fjernet under og lige efter besættelsen, lå på Skansevej 10A og den vestlige del af nr. 12. Kun dette batteri har senere haft militær betydning, idet tyskerne i 1944 opstillede en luftværnskanon og en projektør på toppen af batteriet.

Kortet på foregående side viser grundene ved batteriet og fyrtårnet. På det oprindelige matrikelkort fra 1909 er Øresunds Allé benævnt "Øresundsvej". Ammunitionsdepot og vagthytte lå på det sted, hvor Øresunds Allé senere blev anlagt. Ndr. Tangvej er på det ældre matrikelkort kun benævnt som "Vej til Stranden".

Det gamle Fyrtaarn

Den 6. januar 1877 købte Marineministeriet et stykke eng af gårdejer Peter Jansen på Kongevejsgården for 300 kr. Arealet havde året før fået selvstændigt matrikelnummer, "da Grunden var bestemt til Opførelse af et Fyrtaarn", som der står i skødet.

Fyrtårnet omtales i 1882 af den tilsynsførende Bendt Rasmussen Leth som en firkantet rød bygning i 3 etager med hvide felter opført af mursten. Taget er dækket med skiffer og på toppen af taget er der anbragt en kobberrøgkat. Fra underste etage fører en trætrappe op til anden etage, der er indrettet til vagtkammer. Herfra fører en trappe videre til selve lanternekammeret. Arealet er i alt på 400 kvadratalen (ca. 158 m²) indhegnet med et oliemalet tremmestakit med to låger.

Selve beskrivelsen fra den tilsynsførende er meget mere detaljeret og fyringeniør Grove kunne da også bevidne: "Rigtigheden i Etablissementets nuværende Tilstand".

Bendt Rasmussen Leth, der boede i Højerup, passede fyret indtil 1900, hvorefter Jens Jacob Tønnesen overtog tilsynet de sidste 6 år.

Fyretårnene sælges

Da de to fyr blev taget ud af brug ved en omlægning af Drogdens fyrmærker, bl.a. ændring af Ndr. Røse fyr, købte politiasistent Chr. Hald i slutningen af 1906 det nordlige fyr for 1.000 kr.

Sælger var tilflytteren direktør, grosserer Andreas Nielsen Harboesgaard fra Vikinghus på Strandlinien.

Harboesgaard havde i oktober samme år købt begge fyrtårne af Finansministeriet for 1.100 kr. Det søndre fyr solgte han for 800 kr. til Dragør kommune.

Altså en samlet fortjeneste på 700 kr. i datidens penge for de to bygninger i løbet af få dage. Det må siges at være godt klarer.

Efter at fyrtårnene var blevet nedlagt havde man en overgang en rød lanterne der lyste mod nord i Dragør Kirketårn. En anden lanterne fandtes i et skur, der stod i det sydøstlige hjørne af nuværende Øresunds Alle 37. Dette skur med lanternen var under opsyn af 2 kystartillerister.

Christian Hald

Chr. Hald, der kom fra Jylland, var 42 år, da han købte fyrtårnet. Han var i 1897 blevet gift med Henriette Marianne Vilhelmine Feidler fra København. I 1904 flyttede de til Eberts Villa-by i Sundby i en nyopført villa på Sigbrits Allé 4.

Arkitekt Niels Banke, som Chr. Hald kendte fra Sundby, fik opgaven med at ombygge fyrtårnet til den særprægede sommervilla.

I årene efter købet af fyrtårnet købte Chr. Hald de omkringliggende mindre jordstykker af "A/S Dragør Frstrand", således at

det samlede areal i 1917 bestod af 5 matrikelnumre. De øvrige grundstykker kostede Hald i alt 1.600 kr.

I 1889 var Chr. Hald blevet ansat ved Københavns politi, hvor han fra 1894 var tjenstgørende på Christianshavn. I 1915 blev Chr. Hald udnævnt til politiinspektør med tjenestested på Nytorv. Familien Hald flyttede i 1917 til Overgaden neden Vandet 15 på Christianshavn.

Chr. Hald, 1864-1920. Can. jur. 1889, fuldmægtig 1890, overbetjent 1893, politiassistent 1895 og politiinspektør 1915.

(Foto udlånt af Københavns Politi, station 4 i Sundby).

Strandstien 84

I 1907 var ombygningen af fyrtårnet færdig. Oprindeligt havde Chr. Hald tænkt sig, at huset skulle hedde "Taarnborg", men han ombestemt sig hurtigt, og huset fik allerede dengang sit nuværende navn "Det gamle Fyrtaarn".

1907. "Villa Det gamle Fyrtaarn" fotograferet fra baghaven af nuv. Øresunds Allé 73. Stien rundt om fyrtårnet er endnu ikke anlagt. Til venstre for den ene kanon kan man skimte en lille anløbsplads. Kanonerne foran huset og signalkanonen på balkonen stammer ikke fra det nærliggende nedlagte batteri. Foran bygningen og mellem resterne af batteriet ligger der stadig byggemateriale. (Postkort udlånt af Jørgen Aamand, Sundby).

Chr. Hald hyggede sig med, at opstille forskellige kanoner ved huset. På balkonen opstillede han en lille signalkanon og ved hoveddøren blev der ret tidligt opstillet to lidt større kanonrør. Senere blev de to kanonrør erstattet af en 2-hjulet feltkanon.

Umiddelbart efter befrielsen blev to små signalkanoner opstillet som pynt ved indgangen til villa Engbo på Stationsvej 28. Det forlyder, at signalkanonerne kom fra fyrtårnet. Kanonerne fik heller ikke lov til at stå i fred på det sted.

Dragør.

Parti fra Stranden med Fyrtaarnet.

Fristrand set fra Dragør Havn. Mellem fyrtårnene ses de nyopførte villaer på Stationsvej. Til venstre for det høje fyrtårn ligger Gasværket. Til højre for ses "Dyrlæge Madsens lade", der indtil 1927 lå på nuværende F. J. Madsensvej 1.

Den særprægede sommervilla blev ofte omtalt i bladene og i 1909 skrev "Hjemmet": I stueetagen har man indrettet soveværelser. En vindeltrappe fører op til første sal, hvor der er indrettet køkken og spisestue. I øverste etage er der dagligstue med tilhørende karnap, glasveranda og udsigtsplatform.

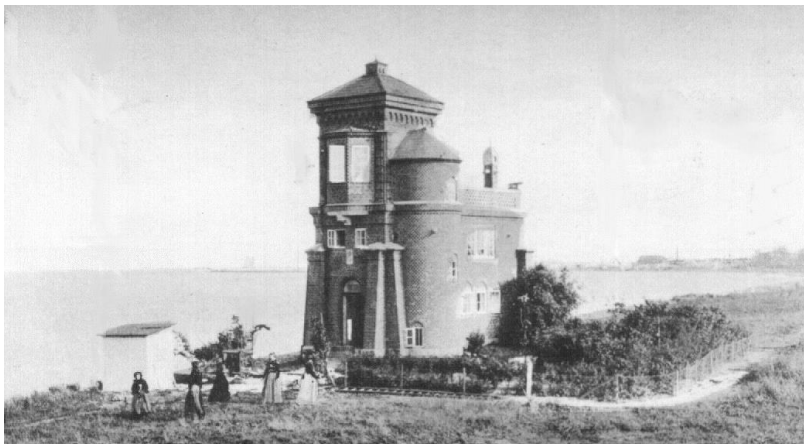
Fru Willy Hald

Christian Hald døde i oktober 1920, hvorefter hans enke

H.M.V. Hald overtog sommerhuset. Fru Hald brugte dog aldrig de mange fornavne, men kaldte sig altid "Willy Hald", også på officielle dokumenter.

"Willy" Hald benyttede sommerhuset nogle år efter sin mands død. Hun fik installeret telefon, Dragør nr. 54. I trediveerne begyndte hun at udleje "Villa Det gamle Fyrtaarn".

fortsættes ...

Træskuret er nu flyttet til det jordstykke nord for fyrstårnet, som Chr. Hald købte i juni 1914. Først efter 1917 blev stien flyttet længere ind i landet, da Hald købte sit sidste jordstykke op mod Øresunds Allé 69. (Postkort: Chr. Schous Bog- & Papirhandel, Dragør).

FYRTÅRNET PÅ FRISTRANDEN. DEL 2

Omlægning af Strandstien

I 1941 ønskede Dragør kommune, at ændre Strandstiens forløb ved fyrtårnet. Strandstien havde på dette sted ikke fulgt kystlinjen, men stien gik i en bue bag om fyrtårnet.

Der blev i slutningen af besættelsen foretaget forskellige reguleringer af grundene omkring fyrtårnet. Direktør Knud Werner Sørensen, Strandstien 82 / Øresunds Allé 69 ønskede at opføre en havepavillon på sydsiden af fyrtårnet, og i 1944 blev pavillonen opført delvist på den gamle sti. Strandstien blev derefter i en svag bue ført langs stranden øst om fyrtårnet.

Den tyske Værnemagt beslaglagde mange sommerhuse på Fristranden og Nordstranden i 1943-1944. Fyrtårnet blev ikke beslaglagt, måske fordi det havde en slags status som "helårshus".

Nye ejere

Den dengang 74 årige fru Willy Hald fra Tuborgvej i København solgte i 1947 bygning og grund for 40.000 kr. til herrekviperingshandler Jørgen P. Bacher fra Torvegade. Bygningen blev fortsat kun anvendt som sommerhus.

I 1968 købte redaktør Kjeld Birger Nilsson "Det gamle Fyrtårn" af sin onkel Jørgen Bacher. I løbet af de ca. 20 år var prisen steget til 300.000 kr.

Familien Nilsson ønskede, at bruge bygningen som helårshus, og et større isolerings- og kloakeringsarbejde m.v. blev sat i gang.

Ca. 1953. Havepavillonen, Øresunds Allé 69 / Strandstien 82 blev opført i 1944 af direktør Werner Sørensen. Samtidig blev Strandstien flyttet øst for fyrtårnet. (Foto udlånt af Dragør Lokalkæde).

Kjeld B. Nilssons oldefar Jens Jacob Tønnesen, der havde været fyrmester på Ndr. Røse fyr, og som tidligere nævnt var tilsynsførende ved fyrtårnene, kunne have købt fyrtårnet. Tønnesen fik tilbudt fyret, da det skulle tages ud af drift. Prisen var dengang 800 kr., men han afslog, da han ikke rigtig viste, hvad han skulle bruge tårnet til. **Kjeld B. Nilsson** har det meste af

sin tid boet i Dragør, bl.a. på Strandvænget, i Strandparken og Strandstræde. Nilssons farfar og farmor kom fra Skåne. Modrens slægt er af Amager-hollandsk oprindelse. I dag er Kjeld B. Nilsson redaktør i Paris for Billed Bladet. Tidligere har han været luftfarts- og flyreporter ved B.T. og chefredaktør på Amager Bladet.

Blandt de mange andre gøremål kan nævnes, at Kjeld B. Nilsson har erhvervet flycertifikat. Han er næstformand i Flyvejournalisternes Klub, formand (statsminister) for Dragør borgerlige Skyttelag, formand for "Skånsk Fremtid" og redaktør af foreningens blad af samme navn. Den sidste aktivitet skyldes helt sikkert, at hans farmor og farfar indvandrede til Danmark fra Skåne i slutningen af 1800-tallet.

Færdselsret

Da familien Nilsson ønskede at bruge bygningen som helårshus, søgte Kjeld B. i 1968 Dragør kommunalbestyrelse om tilladelse til at køre i bil fra Ndr. Tangvej via Strandstien til grunden Strandstien 84. Daværende borgmester Juel Hansen svarede, at tilladelse ikke kunne give af hensyn til de øvrige beboere i området.

Selv om et gammelt skøde fra 1907 gav ret til færdsel til og fra grunden, og der var vundet hævde på denne ret, blev den kommunale tilladelse til forsigtig automobilkørsel på stien først givet i 1977.

Ændringer

Selve tårnet er på 9 m² i grundareal. Efter tilbygningen i 1906-07 blev det bebyggede grundareal på 44 m².

I 1974 blev der tilføjet en etagesbygning på 72 m². Denne tilbygning ligger vinkelret på Hald's tilbygning. Udsigtsplatformen med glasverandaen på Chr. Hald's tilbygning blev i 1978 ombygget til ekstra etage i forbindelse med renovering af den utætte udsigtsplatform.

I 1975 meddelte Landbrugsministeriet, at man nu havde sammenlagt den oprindelige fyrtårnsgrund, grundene som Chr. Hald havde købt 1906-17 af Harboesgaard og A/S Dragør Fristrand og den grund ved stranden Dragør kommune havde overdraget fru Willy Hald i 1945. Det samlede grundareal på 876 m² hedder nu matr.nr. 333c af Dragør by og sogn.

I slutningen af firserne var støbejernet i karnappen på 2. sal over hovedindgangen så tæt, at dele af karnappen styrtede ned. Kjeld B. Nilsson valgte, at indsætte et nyt vindue. På den måde kom tårnets nordside mere til at ligne det oprindelige.

Traditioner

Politiinspektør Chr. Hald fik sin tid fremstillet et specielt Dannebrogslag. Midt i flaget er der et motiv med fyrtårnet og Chr. og Willy Halds initialer.

De senere ejere har ved festlige lejligheder fremvist dette klenodie. Tårnmotivet er også flittigt blevet anvendt af ejerne på brevpapir m.v.

Oprindelig var Kong Chr. IX's monogram indhugget over hovedindgangen. Romertallet "IX" i monogrammet er fjernet på tilsvarende måde som det er fjernet på det sydlige fyrtårn.

Fyr- og Vagervæsenet ville på den måde i 1906 markere at bygningerne nu overgik til privat ejendom. I dag er det tilladt, at bevare kongelige monogrammer, rigsvåben o.l. på tidligere

August 1996. Den oprindelige bygning set fra nord. Trappen i sidebygning op ad tårnet er fra 1907. Den lave nybygning bagved til højre er fra 1974.

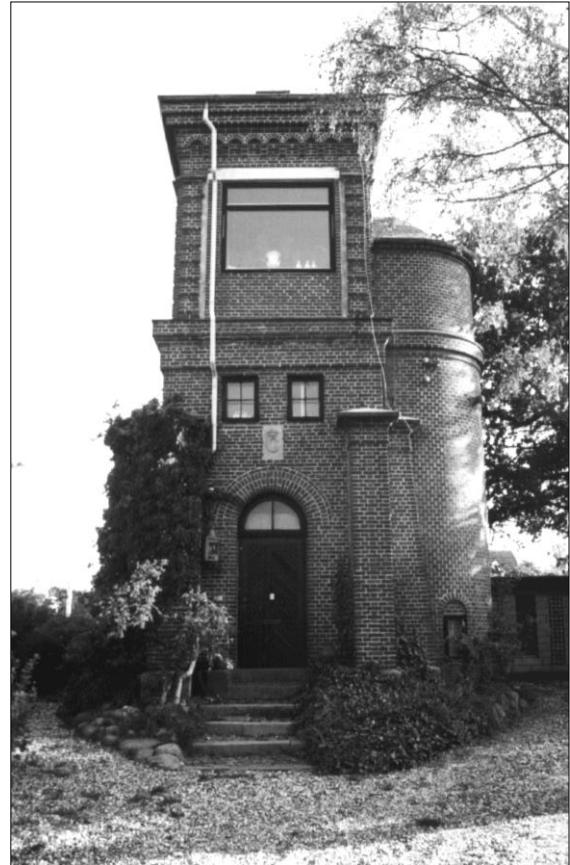
off. bygninger (se bl.a. rigsvåbenet over Dragør Apothek på Kongevejen).

Det har også i mange år været en tradition, at bygningen jævnligt blev omtalt i ugeblade i forbindelse med reportager om særprægede bygninger.

I en af de første reportager fra 1907 omtales bygningen ligefrem som en seværdighed og Københavnerne anbefales, at tage en tur med den nye jernbane til Dragør for at se det ombyggede fyrtårn.

Avisen antyder kraftigt, at Københavnerne slet ikke kender Dragør, og man anbefaler, at udflugten også benyttes til at kigge på byens andre seværdigheder.

I 1996 blev bygningen tilskødet sønnen Klaus Bo Nilsson, og dermed er traditionerne omkring "Det gamle Fyrtårn" sikret i fremtiden.

1991. Glasverandaen, der blev lavet i 1908, er nu erstattet af en ekstra etage og skorstenen er ændret. Karnappen over hovedindgangen er udskiftet med en rude på det sted, hvor spejlfyret stod indtil 1906. Kjeld B. Nilsson og sønnen Klaus viser politinspektør Chr. Halds specielle dannebrogsflag. (Kjeld B. Nilssons arkiv).

Kilder

Kort- og Matrikelstyrelsen - KRAKs Forlag - Københavns Politis begravelsesforening - Københavns Politi station 4 - Jørgen Aamands arkiv - Erik Housteds arkiv og Housteds bog "Befæstningsanlæg i Dragør kommune" - Kjeld B. Nilsson's dokument- og fotoarkiv - Institut for Navneforskning - Dragør Lokalarkiv - Finn Askgaards artikler fra 1992 i "Beboerbladet for Dragør gamle by" samt ikke mindst oplysninger fra Paul Høyers og mange andre hjælpsomme Dragørborgere.

Artikel. 1. juli 1997